

ਅਪੀਲ ਸਿਵਲ।

ਚੇਪੜਾ, ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, -ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਸ਼੍ਰੀ ਧਰਮਪਾਲ ਚੇਪੜਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

1956 ਦੀ ਬਕਾਇਦਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 232।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਆਰਟੀਕਲ 310, 311- ਮਿਲਟਰੀ ਫਾਰਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕਰਮਚਾਰੀ - ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ- ਜਾਂਚ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਕੇ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ-ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 311 ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਧਾਰਾ 311 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਫਾਰਮ ਵਿਭਾਗ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਫੌਜੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਮਿਲਟਰੀ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ' ਵਿਭਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਰੈਂਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 311 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਕੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜੁਲੰਦਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਲਾਲ ਚੰਦ ਜੈਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 9 ਦਸੰਬਰ, 1955 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੇ 20 ਜੂਨ, 1955 ਨੂੰ ਜੁਲੰਦਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਸ਼੍ਰੀ ਐਚਐਸ ਭੰਡਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।

ਐਸ.ਐਮ. ਸੀਕਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਐਚ.ਐਲ. ਸਰੀਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ।

ਫੈਸਲਾ

ਚੋਪੜਾ, ਜੇ.- ਇਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਹੈ ਪਰ ਜੁਲੰਦੂਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਧਰਮਪਾਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ, ਮਿਲਟਰੀ ਫਾਰਮ ਦੀ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਬਰਾਂਚ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 12 ਮਾਰਚ, 1951 ਨੂੰ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। 1-5-1951 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪੱਤਰ (ਐਕਸ. ਡੀ-4) ਦੁਆਰਾ, ਧਰਮਪਾਲ ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਬਾਨੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ 3 ਜੁਲਾਈ, 1951 ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਧਰਮਪਾਲ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਚੋਪੜਾ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਖੀਰ 11 ਅਕਤੂਬਰ 1951 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਧਰਮ ਪਾਲ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਰਮ ਪਾਲ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਦੂਜਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਐਮ. ਸੀਕਰੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮਪਾਲ ਮੁਦਈ 'ਬਚਾਅ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇੱਕ ਅਹੁਦਾ' ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਬਦਲਵੀਂ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 311 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਵੀ ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਰਟੀਕਲ 310 ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਅਹੁਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਰਾਨ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਹੇਠਲਾ ਆਰਟੀਕਲ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਯੂਨੀਅਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਅਨੁਛੇਦ 311, ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ ਦਾ ਡਿਫੈਂਸ

ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਾਂ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਹੁਦੇ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 311 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਡਿਫੈਂਸ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ *ਦਾਸ ਮੱਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1)* ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ *ਸੁਬੋਧ ਰੰਜਨ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਮੇਜਰ ਐਨ.ਏ.ਓ. ਚਲਾਘਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (2)* ਵਿੱਚ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ. ਇਸ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਆਰਟੀਕਲ 311 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲਟਰੀ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ (ਸੁਪਰਡੈਂਟ 1 ਗ੍ਰੇਡ) ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਰੈਂਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਆਰਮੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਧਾਰਾ 309 ਅਤੇ 310 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਧਾਰਾ 311 ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸਰੀਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 311 ਦੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 311 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਹਮਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੈਰਾ (4) (ਜੀ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।" ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੈਰਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਧਾਰਾ 311 ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਾੜਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 311 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਆਰਕਲ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮਪਾਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਵਲ ਪੋਸਟ 'ਤੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਿਲਾਇੰਸ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਆਰਡਰ, ਮਿਲਟਰੀ ਫਾਰਮਜ਼ ਵਿਭਾਗ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚੈਪਟਰ II ਦਾ ਨਿਯਮ 5 'ਸਥਾਪਨਾ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਸਥਾਈ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਕਾ VI ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਅੰਤਿਕਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਸਹਾਇਕ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਗ੍ਰੇਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਲਾਜ਼ 12 ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੀਆਂ,

ਯਾਤਰਾ ਭੱਤੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੇ ਕਿ ਪੈਸੇਜ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼, ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਹਾਇਕ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਾਗਰਿਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਹੈ, ਉਹ ਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਿਲਟਰੀ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾਗਰਿਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਫਾਰਮ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ' ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਸੰਬੰਧੀ ਆਰਮੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ N.o 212/49' ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਿਲਟਰੀ ਫਾਰਮ ਲੋਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 309 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਸਨੂੰ 'ਦਿ ਸਿਵਲੀਅਨਜ਼ ਇਨ ਡਿਫੈਂਸ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਵਰਗੀਕਰਨ, ਕੰਟਰੋਲ ਅਤੇ ਅਪੀਲ)' ਨਿਯਮ, 1952' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਈ ਆਦੇਸ਼ ਕਦੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ 1942 ਵਿੱਚ ਛਾਪੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ, 'ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ' ਇੱਕ ਅਹੁਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਮਿਲਟਰੀ ਫਾਰਮ, ਜਿਸ ਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਫੌਜੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਮਿਲਟਰੀ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ' ਵਿਭਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਰੈਂਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ ੩੧੧ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਮਿਸਟਰ ਸੀਕਰੀ, ਵਿਕਲਪ ਵਿੱਚ, ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਮੋਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 311 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਜੁਬਾਨੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਿਯਮ 6 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਜੁਬਾਨੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਨਿੱਜੀ

ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਝੂਠੇ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮੌਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਕੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਜਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਹੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1), ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡੀ.ਬੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਉਸਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ , ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਪੰਜਾਬ 42

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਕੈਲ. 532

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਪੰਜਾਬ 58.

Atul Sharma

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮਕੁੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਕ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।